

Píše Karel Kolařík

(E*forum, 30. 04. 2014)

Na sklonku roku 2012 vydalo nakladatelství Karolinum majestátní svazek **Korespondence Bohuslava Reynka**, edičně připravený Jiřím Šerých a Jaroslavem Medem a čítající zhruba dvanáct set dopisů z let 1914 až 1971.

Téměř devítisetstránková edice shrnuje několik básnickových korespondencí v (aktuální, resp. editorským poznáním vytčené) úplnosti a některé další představuje výběrově. Editoři radí jednotlivé konvoluty, většinou spjaté jedním korespondenčním partnerem, s ohledem k chronologii Reynkových kontaktů s dopisovateli, snaží se zachovat původní dialog zařazením listů obou (resp. všech zúčastněných) pisatelů a při absenci Reynkových (odeslaných) dopisů alespoň dokumentují takový vztah publikováním listů přijatých. Vedle převažujících korespondencí s přáteli a spolupracovníky (zejména z literárního prostředí) zahrnuje svazek i dopisy s rodinou, rodiči, manželkou či synem Jiřím, a osvětluje tak celkovou skladbu prolínajících se Reynkových „světů“. Záběr se přitom neomezuje ani regionálně, a tak do domácího hovoru přirozeně zaznívají hlasy z Francie (v originálním znění, doplněném překlady), což vhodně vystihuje Reynkovu frankofilii, jíž sám přikládal hlubší význam mj. stylizací do potomka „francouzského válečníka, zůstavšího v Čechách v 18. století“: „[...] od dětství již slyším podivný hlas krve – nejasný, nemohu ho rozeznat, jen vím, že volá na jihu a na západě“ (s. 20).

Editoři obhajují rozhodnutí, zřejmě spíše nakladatelské než své vlastní, představit Reynkův epistolografický odkaz výběrem, nikoliv souborem, zákonitou relativitou kompletnosti, opírající se vždy jen o známý stav a připouštějící (s větší či menší mírou pravděpodobnosti) budoucí rozšíření. Přestože se sami pokusili vypátrat veškerou dochovanou básnickovu korespondenci, omezilo se její zveřejnění na jediný knižní svazek, jehož možnostem muselo množství dopisů ustoupit. V dnešní neslavné nakladatelské situaci se tak lze obávat, že přítomný výbor oddálí eventuelní úplné vydání výběrově zařazených korespondencí (mj. s Janem Václavem Pojerem, Vlastimilem Vokolkem, Zdeňkem Řezníčkem i se Suzanne Renaud, jejíž dosud známé /a dříve knižně vydané/ dopisy nově rozšířil nedávný objev listů neznámých /do přítomné knihy dílem zařazených/).

Omezený rozsah knihy zřejmě negativně ovlivnil i šíři poznámek s cennými biografickými komentáři, osvětlujícími patřičné souvislosti, a výběrově volenými vysvětlivkami. Jejich selektivnost a nejednota formulací naznačují redukci původně podrobnějšího aparátu a nezbyvá než litovat, že se široké znalosti obou zasvěcených editorů nemohly uplatnit ještě důkladněji. Lze také pochybovat nad edičním

rozhodnutím jednotit psaní datací nebo přepisovat římské číslice na arabské, čímž se ztrácejí některé zvláštnosti jednotlivých individuálních korespondenčních stylů.

Nakladatelství mělo pro takto náročný ediční projekt zvolit takovou publikační formu, která by čtenáři zprostředkovala soubor korespondence v co možná největší úplnosti – ať už by bývalo šlo o dílo dvousvazkové nebo o doplnění knižního svazku elektronickou edicí (která by obsahovala i faksimile editovaných dopisů v digitální podobě). Snad by to bylo na úkor honosnosti zjevu, ale prospělo by to obsahu – a měl-li svazek připomenout Bohuslava Reynka důstojně a pietně, artefaktově skromnější, zato obsahově důslednější pojetí by lépe souznělo s jeho osobním postojem k tvorbě. Připomínám tu i zdánlivou samozřejmost, že kvalitní edice pomáhá editované dokumenty uchovat. Již první dopisní soubor knihy přímo varuje, že budoucnost nemusí počet dokumentů jen rozšířit, ale i redukovat: originály Reynkových dopisů A. L. Strážovi a Josefu Florianovi zmizely při rozprodeji Florianovy pozůstalosti a přítomná kniha obsahuje edici, kterou již před čtvrtstoletím textologicky připravila (pro tehdy chystané vydání) Zina Trochová na základě přepisu pořízeného Jiřím Šerých.

Podle ediční poznámky začal Šerých s evidencí Reynkovy korespondence již v roce 1987, a to nejprve shromážděním přijatých dopisů, fragmentárně uchovaných v Petrkově, a následně dohledáváním Reynkových odeslaných listů, nejednou ještě v rukách adresátů či jejich příbuzných. Společně s Jaroslavem Medem pak „na konci 80. let“ (s. 817) začali s přípravou edice pro nakladatelství Odeon (a ve spolupráci se Zinou Trochovou), vedeni snahou důvěrněji představit život a osobnost tehdy ještě pozapomenutého básníka a výtvarníka.

S ohledem k sisyfovské pouti po českých nakladatelských domech lze pochopit, že editoři před konečným vydáním své edice v Karolinu nerevidovali již dříve editované konvoluty a v některých případech se spokojili se zněním (zřejmě) z počátků práce na knize – žel ke škodě její celistvosti. Rešerší fondů literárního archivu Památníku národního písemnictví, který nyní uchovává mj. pozůstalost překladatele, výtvarníka a uměleckého kritika Josefa Richarda Marka (s Reynkovými listy, jež Šerých studoval ještě v jeho rodině), by se totiž daly doplnit některé publikované dopisy, a to jak ty ojedinělé, tak i celky prezentované jako úplné. Běžný čtenář by možná oželel tři stručné (byť půvabné a sdělné) Reynkovy pozdravy Jaroslavu Durychovi, včetně výzvy k přispění do Sešitů poezie, na niž Durych reagoval kladně dopisem do knihy zařazeným, ale litovat lze dvou rozsáhlejších dopisů Jakubu Demlovi z roku 1929, v nichž se Reynek svému milovanému básníkovi podrobně vyznává ze svého nadšení jeho literárním dílem a které by své místo v přítomném výboru nepochybně měly, stejně jako další tři dopisnice uchované v Markově pozůstalosti (dvě adresoval Reynek Markovi a jednu Strážovi), jež nezanedbatelně doplňují první dva korespondenční konvoluty knihy.

Záměru, který si editoři Korespondence vytkli („Soubor má co nejlépe pokrýt významné chvíle Reynkova života a tvorby od raných počátků až po jeho smrt,“ s. 817),

slouží vydaný výbor dobře, a to i přes předestřené výhrady (k nimž, jak vyplývá ze srovnání edice s originálními listy psanými Markovi, patří i místy nepřesný opis). Seznamuje s vývojem autorova uměleckého a duchovního názoru i s jeho reakcemi na určité osobní i společenské události a umožňuje zkoumat na bohatě rozrůzněném materiálu více než třiceti korespondencí proměny a konstanty jeho korespondenčního stylu, ba i jeho představ o sobě samém.

Korespondence ovšem výmluvně vypovídá rovněž o Reynkových korespondenčních partnerech. Takovou všestranně sdělnou je již připomenutá korespondence se „Staroříšskými“, která společně s pozdějšími dopisy s Florianovým synem Josefem Vojtěchem postihuje bezmála celé období zachycené svazkem, a tedy kontextualizuje všechny další souběžné konvoluty. Spolu s Reynkem velkoryse představuje také Josefa Floriana a nepřímo i řadu spolupracovníků jeho nakladatelství, a bezprostředně ozřejmuje provoz Dobrého díla, jehož pospolitost vystihuje spojením dvou korespondenčních řad (se Strížem a Florianem) v jednu společnou řeč. Tento editorský zásah opravňuje i to, že Reynek většinou přihlížel i k dalším zúčastněným (nejexplicitněji v dopisu Strížovi ze 4. října 1915, v jehož post scriptum mění adresáta svého sdělení, aniž by změnu signalizoval rozdílným oslovením). Analogicky editoři zařadili i ukázky z listů adresovaných Reynkovými dopisovateli jeho ženě a rodičům, čímž také důsledněji zohlednili polyfonní povahu Reynkovy korespondence.

Rozmanitost tematických dominant jednotlivých dopisních konvolutů jednotí důraz na vzájemné přátelské sdílení a sdělování, vyvolávající představu jednoho společenstva, překonávajícího geografické i časové hranice. Celek tak lze číst jako pasáže rozsáhlého vícehlasí, k němuž náleží nejen dopisy do výboru nezařazené, ale i jiné dopisní soubory Reynkových adresátů či osob v listech zmíněných. Snad se tedy v budoucnu dočkáme ještě dalších hlasů, které ty nynější doprovodí zase svým charakteristickým zněním.

(redakčně kráceno)